

Chile-kuppet september 1973 - set gennem Berlingskes og Jyllands-Postens dækning

Onsdag den 12. september 1973

5 Berlingske:

Forside øverst: *Allende død under kup i Chile* - »Den demokratiske valgte marxistiske præsident forjaget / Allende overgav sig og begik derpå selvmord«. Sammenskrivning af telegrammer fra AP og AFP.

10 S. 4 endnu en artikel: *Allendes marxistiske eksperiment slog fejl* - skrevet af Washington-korrespondenten Bent Albrechtsen med underrubrikken: »Regeringsmedlemmer: Et skoleeksempel på udygtighed«. »Al.« stiller indledningsvist spørgsmålet om, »hvad der fik dette marxistiske eksperiment, det første skabt af en demokratisk proces på de nord- og sydamerikanske kontinent, til at fejle.« Svaret er, - selv om et vist nordamerikansk pres »har kunnet konstateres« - at »styret indadtil (har) vist sig skrøbeligt nok til, at det alene kunne bære skylden.« Artiklen slutter: »Amerikas indflydelse synes at have været marginal om end ikke mindre virkelig, og det vil blive et led i historiens udforskning af fænomenet Allende, om hans marxistiske eksperiment fejlede på grund af indre svaghed eller ydre pres.«

20

Torsdag den 13. september 1973

Berlingske:

Forside, enspaltet: *Stadig kampe i Chile* - med underrubrikken: »Næppe tvivl om Allendes selvmord«

25 Inde i avisen fire artikler: *USA vil få skylden for Allendes fald og død*, *Et nederlag for ikke-volds revolution*, *Tragedie for hele Latinamerika* og *Kup stopper dansk lån*

Al. skriver i den første artikel, at talsmænd for den amerikanske regering »viste den yderste tilbageholdenhed«, da de blev udspurgt om kuppet.

30 Den anden artikel et et AP-telegram, der forudser, at Allende på linje med Che Guevara vil blive en martyr for den revolutionære venstrefløj og partisanbevægelser, der »har insisteret på, at vold er en nødvendig bestanddel i en marxistisk revolution.«

Fredag den 14. september 1973

Berlingske:

s. 4: *Kampene i Chile ebber ud* - sammenskrivning af AP, DPA og Reuter. Artiklen oplyser, at selv om Chiles nye regering er en »næsten ren militærregering«, så er der »udsigt til, at borgerligt styre snart kommer til magten under eks-præsident Frei«

40 **Leder** samme dag: *Tilbageslag i Chile* - hvor »Begivenhederne i Chile har fået format af tragedie. Ikke alene fordi præsident Salvador Allende og mange andre har mistet livet så unødvendigt i denne magtkamp, også fordi Chiles solide demokratiske traditioner er blevet ofret for den tilsyneladende

45 nødvendighed af et magtindgreb i en kaotisk udvikling. Uanset hvem der dræbte præsidenten - han selv eller hans modstandere - vil hans død have

skabt et nyt marxistisk martyrium i Latinamerika, der vil styrke tilhængerne af den voldelige socialisme langt mere end tilhængerne af den fredelige socialistiske udvikling, han egentlig stod for. Og uanset hvem der har ansvaret for, at militæret gik over til magtanvendelse, er følgen, at Latinamerika har mistet sit bedste forbillede for, at den politiske udvikling kan følge en fredelig vej med hæren som garant for legalitetens opretholdelse uanset politisk fortegn.« Lederen slutter: »Økonomisk og politisk fremkaldte hans styre så kaotiske forhold i landet, endda med midler der lå ud over forfatningen, at et indgreb fra militær side var varslet og ventet. Det er tragisk, at indgrebet, da det kom, endte som et overgreb.«

Den 15. september 1973

Berlingske:

60 forsidehenvisning: *1000 arbejdere dræbt, da Chiles hær beskød allendetro arbejdere*

S. 4: *Tusinder dræbt ved massakrer i Chile* – et RB-telegram

Den 16. september 1973

65 Berlingske:

S. 4: Portræt af *Chiles ny magthaver* – skrevet af »Fra vor korrespondent. NEW YORK LØRDAG« - hvori general Pinochet præsenteres som »den høje kraftigt byggede infanteriofficer«, som af »folk, der kender ham«, beskrives »som intelligent, ambitiøs og kompetent. Han er rolig og forretningsmæssig« og »Nu har han imidlertid opgivet sin politiske neutralitet. Han svor torsdag, at den militære junta, som han har stillet sig i spidsen for, har sat til mål at udrydde marxismen.«

En anden artikel forudser »Normale tilstande i Santiago fra mandag«

Den 17. september 1973

75 Berlingske:

S. 4: *CIA stod bag kuppet, hævder ex-ambassadør* – om at den afsatte ambassadør i Mexico forklarer, at han havde kendskab til CIA-kupplan med kodenavnet Kentaur. Han er ikke i tvivl om, at USA stod bag.

80

Den 18. september 1973

Berlingske:

Forside: *Fru Allende græder og opfordrer verden til samlet protest*

85 S. 4: *Juntaen på kommunist-jagt* – for første gang meldes om, at »Uofficielle rapporter går ud på, at politiet og hæren på Santiagos stadtion samler 4.000 venstreorienterede. Det forlyder, at flere allerede er blevet henrettet.« - selv om juntaen kun har bekræftet tre henrettelser.

90 **Leder** samme dag: *Allendes eftermæle* – »Uanset den sympati, der fra mange sider næredes for Chiles afdøde præsident Allende og for hans reformbestrebelse, er det ubestrideligt, at han og hans regering på tidspunktet for den brutale militære magtovertagelse var kørt politisk og økonomisk fast. Den folkevalgte socialistiske præsident evnede ikke at føre de ideer og tan-

ker ud i livet, som venstreorienterede kredse af mange afskygninger i store dele af verden oprindeligt havde stillet så store forventninger til. (...) Men
95 for de yderligtgående og revolutionære kredse, der var begyndt at tvivle på den levende Allende som deres helt og forbillede, er den døde Allende blevet helt anderledes nyttig. Fremfor alt i Østeuropa men også andre steder røres trommerne for Allende på en måde, der lægger et røgslør over hans forfejlede politik og søger at oppiske den revolutionære geist og lægge især
100 forretningsverdenen og Amerika for had. (...) Blev Allendes politik derfor en skuffelse for de revolutionære marxister – som den blev det for mange andre – tøver de ikke med at søge at udnytte hans død til at fremkalde had og harme og strejker – i lande, hvor strejker er tilladt, forstår sig.«

105 **Den 19. september 1973**

Berlingske:

artikel på udlandssiden: *Junta: Kun 95 dræbte* – sammenskrivning af telegrammer fra AP og Reuter – det nævnes bl.a., at ifølge lederen af Chiles kristelige demokratiske parti Patricio Aylwin, så havde militæret »været nødt
110 til at redde landet, da det var truet af et kup planlagt af den afdøde præsident Allende og hans tilhængere.«

I en kort **kommentar** på lederplads spørger Berlingske, om »dansk u-landshjælp principielt (er) upolitisk«, fordi regeringen agter at bremse lån til Chile.

115

Fredag den 21. september 1973

Berlingske:

forside, enspaltet: *Mindst 10.000 skjuler sig for Chiles junta* – og det nævnes, at mindst 5.000 er interneret.

120 Inde i avisen en klumme af den kendte højreorienterede kommentator William F. Buckley jun. fra New York Times. Han mener, at Allendes fald »var folkets afvisning af det, man i Mexico kalder El Marxismo« - og det begrundet han med, at man savner »de snu kapitalister« og »den bestøvlede junker, der fravrister en skræmt befolkning tøjlerne« - i stedet så vi »hundrede tusinder af mænd og kvinder, der krævede et regime, der havde underkuet
125 dem, fjernet.«

Den 22. september 1973

Berlingske:

130 S. 4: *Chiles junta tager fat – vil redde økonomien* – referat fra et pressemøde med Pinochet, der bl.a. inviterer udenlandsk kapital til at investere i Chile.

Den 23. september 1973

Berlingske:

135 S. 4: *Kold skulder til juntaen* – om at »østlande bryder med Chile, men London anerkender«. Til sidst en øjenvideberetning fra to svenskere, der var intereret på Santiago stadion. De fortæller om pryg, slag og skud og skrig.

Mandag den 24. september 1973

140 Berlingske:

Forside: *Chiles generaler styrer med hård effektiv hånd* – med underrubriken: »Juntaen forsværger al fascisme og vil en dag afgive magten«. Artiklen er skrevet »Fra vor korrespondent SANTIAGO SØNDAG« og starter: »Chiles væbnede styrker har taget magten i landet med respektindgydende effektivitet og er nu i færd med at rette op på dets økonomiske og sociale kaos, præsident Salvador Allendes regering efterlod.« Inde i avisen er fortsættelsen forsynet med rubrikken: *Generaler i uvant rolle* – og det oplyses, at »lov og orden vil præge billedet«, og hvis en officer fra det ny styre beriger sig selv, vil han blive udstødt af militæret, hvorefter artiklen slutter: »I et land, hvor sønner følger fædre i uniformen på grund af patriotisk tradition, vil det være en hård dom. Juntaen lægger ikke skjul på, at den vil være hård og beslutsom. Den har åbenbart også til hensigt at forlade scenen med rene hænder.«

Den 25. september 1973

155 Berlingske:

AP og Reuter-artikel: *Junta strammer grebet om politiske fjender*

Artikel med interview med mellemlandende svensker i lufthavnen i Kastrup om hans oplevelser på Santiago stadion.

160

Den 26. september 1973

Berlingske:

På udlandssiden: *Ingen vidner til drab på junta-modstandere* – om at der ikke findes vidneforklaringer, der støtter rygter om massehenrettelser: »Ingen af de mange hundrede journalister, der opholder sig i landet, har kunnet finde nogen, som kan give øjenvidneskildringer af henrettelserne. Der er imidlertid mange mennesker, som har hørt tale om sådanne.«

165

Endnu en artikel: *Chiles hær af værnepligtige*

Torsdag den 27. september 1973

170 Berlingske:

S. 4: *Grov brutalitet* – med underrubrikken: »Uhyggelig menneskejagt i Chile«. Kort artikel af RB's korrespondent Hans Kristoffersen, der bl.a. citerer udenlandske journalister for, »at arrestationerne blev foretaget med hæmningsløs brutalitet.« I avisens andenudgave er den korte artikel forsynet med en større rubrik og en bedre placering på udlandssiden: *Grænseløs brutalitet ved anholdelser i Chile*

175

Den 28. september 1973

180 Berlingske:

S. 4: Artikel af Jens Thomsen: *Alle danske i Chile meldes i sikkerhed*

Kort artikel: *Europarådet foreslår Allende til fredspris*

Den 29. september 1973

185 Berlingske:
Forside: *Tre danskere i Chile fængslet for oprørsplan mod juntaen*

---

190 Ført i 1990 overgår Chile igen til et demokrati, fri fra militær indflydelse. Under og efter kuppet menes flere end 3.000 chilenerne at være blevet henrettet (eller de er forsvundet), og flere end 27.000 var fængslet eller interneret, hvoraf mange oplevede at blive tortureret.

195

200